

[Home](#) > [Arhivă](#) > [2014](#) > [Numarul 50](#) > „Musica Suprimata” înflorește în zilele noastre**Cronica muzicală:****„Musica Suprimata” înflorește în zilele noastre de Dumitru Avakian**

Cu săptămâni în urmă, în miez de toamnă, am revenit la Cluj pentru a urmări două dintre evenimentele muzicale care tind a împropăta memoria noastră în ce privește valorile de semnificație ale trecutului; pentru ca acestea să nu cadă în uitare, pentru ca sensul acestora să nu se șteargă.

Împăratul din Atlantis este un spectacol muzical-dramatic al cărui text aparține compozitorului Viktor Ullmann și libretistului Peter Kien. Sunt artiști, sunt intelectuali ce au evoluat în spațiul centraleuropean din perioada interbelică, cu localizări evocatoare între Viena și Praga. Sfârșesc amândoi la Auschwitz în toamna anului 1944; primul, la nici 50 de ani, celălalt, în floarea vârstei, la 25 de ani!

Realizată în mod special în vederea turneului susținut recent în România, la Cluj, anterior la Sibiu, punerea în scenă aparține scenaristului și regizorului Herbert Gantschacher; întreaga producție este realizată sub egida Companiei ARBOS cu sprijinul Forum-ului Cultural Austriac. Premiera sibiană a avut loc în data de 16 octombrie, ziua în care cei doi autori au fost deportați cu șapte decenii în urmă; câteva zile mai târziu, spectacolul de la Cluj a avut loc în ziua execuției lor. Aici, punerea în scenă a fost găzduită în spațiul cu totul funcțional de la Transit-House. S-a intenționat, de asemenea, comemorarea a 100 de ani de la izbucnirea Primului Război Mondial, un secol teribil, perioadă a celor două conflagrații mondiale, a ascensiunii și prăbușirii totalitarismelor de tot felul, în Europa.

Spectacolul în sine se constituie într-o parabolă a autoritarismului brutal dezumanizat și dezumanizant, într-o vehemență diatribă adresată Führer-ului, cel care accede treptat, metodic, spre puterea absolută, hotărând destine, malformând traiectorii ale existenței, aneantizând cel mai prețios dat, sentimentul demnității umane.

De o modalitate realmente ingenioasă, spectacolul a fost construit în genul teatrului pentru marionete, cu păpușari și păpuși la vedere...; căci – cine o poate nega? – ajuns în vârful piramidei, marele șef se comportă aidoma unui robot; ...iar supușii capătă treptat reflexele unor marionete; ...manevrate, propulsate, reorientate, schimbând aparențe, vestimentații. După bunul plac al marelui conducător. Preambulul este și acesta important; căci spectacolul se iscă din sală, din forfota firească a publicului. Din mijlocul acestuia se detașează cei doi actori păpușari, artiști dinamici, captivanți, Rita Hartzmann și Markus Rupert. Ei construiesc – din te miri ce! – scena, stelajele acesteia; aranjează luminile, aduc recuzita, decorurile simbolice, potrivesc întregul aranjament al mărunței încropeli, al marelui spectacol al ascensiunii răului întru trufie, aroganță, demență... În subtitlu spectacolul poartă denumirea Refuzul morții; ...căci Moartea însăși – personaj scenic – ajunge să se revolte, să refuze carniagiul fără de sfârșit.

Nu avem parte de ceea ce s-ar putea numi un fundal sonor; este reluată, este valorificată imprimarea făcută cu aproape două decenii în urmă în chiar orașul de detenție al celor doi autori, la Terezin, în Cehia. Pentru Ullmann a fost o perioadă de intensă creativitate. Este locul în care lucrarea a fost concepută, unde a fost scrisă; iar ultima intervenție în partitură a fost făcută în mijloc de octombrie 1944, în chiar ziua în care a avut loc ultimul „transport al artiștilor” spre târâmul morții. Ca prin minune partitura a scăpat dezastrului; a fost recuperată și reconstituită relativ recent, iar prima punere în scenă la nivel de remarcabilă competență profesională s-a realizat la Berlin în anul 1990.

De atunci opera cunoaște un binemeritat succes internațional intrând în circuitul public al numeroaselor teatre muzicale de limbă germană ce aparțin zonei Central și Vest-Europene. Este muzica unui expresionism târziu, puternic tensionat armonic, orchestral, aspect ce evocă declamația intonată imaginată de mai vârstnicul său contemporan, compozitorul Alban Berg. Pianist, conducător al unor importante instituții muzicale din Cehia, Germania și Elveția, compozitor format la Viena, la clasa marelui Arnold Schönberg, Ullmann compune mult în zona muzicii de cameră. Traectoria artistului urmează orbita unui destin frânt în mod tragic, destin de o brutalitate care – din fericire – nu a covârșit resuscitarea operei sale în zilele noastre.

În cadrul aceluiași proiect, Studioul de Concerte al Academiei clujene de Muzică a găzduit recitalul voce-pian susținut de doi minunați muzicieni praghezi, de soprana Irena Troupová și de pianistul Jan Dušek. Sunt artiștii unui profesionalism bazat pe o subtilă înțelegere, pe o inspirată comunicare a valorilor textului. În mod cu totul salutar, a fost depășit cadrul anterior propus; căci alături de compozitorii proiectului inițial, programul a adus, de asemenea, creații ale compozitorilor clujeni contemporani, pagini datorate maeștrilor Adrian Pop și Cornel Țăranu – lucrări miniaturale – „fragmente”, de asemenea poeme scrise pe versuri de Tristan Tzara. Au fost audiate lieduri de romantică substanță scrise de Gabriel Irányi pe versuri de Esther Dischereit.

Toate se constituie într-un florilegiu; sunt admirabil integrate tematicii generale a proiectului, dar și recitalului. Programul a mai inclus miniaturi vocal-instrumentale datorate compozitorului Norbert von Hannenheim – lieduri pe texte de Reiner Maria Rilke, poet al cărui geniu l-a inspirat, de asemenea, și pe Ullmann.

Troupová dispune de o voce înaltă, suplă, inteligent condusă...; mi-am imaginat-o drept o pertinentă interpretă a celebrului ciclu Pierrot lunaire al lui Schönberg. Este tipul de muziciană care elaborează îndelung și acționează ferm în susținerea actului artistic; dezvoltă o dicțiune bine stăpânită atât în limba germană, cât și în franceză. În mod cert, pianistul Jan Dušek este partenerul ideal de muzică de cameră; este un artist pe cât de imaginativ pe atât de minuțios în conducerea discursului muzical, în relația cu coechipierul său. Este muzicianul unei entuziasmante virtuozități instrumentale, aspect ce

[Alte articole
de
Dumitru
Avakian](#)[Tipăreste](#)[Cuprins Nr. 50](#)

stă la baza susținerii unei lucrări de mari proporții cum este Tema cu variațiuni op.10 de Rudolf Karel, unul dintre ultimii elevi ai lui Antonin Dvořák, patriarh al muzicii cehe în a doua jumătate a secolului al XIX-lea; sfârșește și el în lagărul morții, un an după Ullmann și Kien.

„Credem că misiunea noastră este (re)integrarea în circuitul vieții de concert a muzicienilor persecutați, suprimați, iar apoi uitați de două regimuri totalitare”, notează doamna Heidemarie T. Ambros, inimosul realizator al proiectului.

Anul viitor, la sfârșit de septembrie, se împlinesc 70 de ani de la moartea compozitorului Norbert von Hennenheim, artist originar din Sibiu, câștigător al unuia dintre premiile de compoziție oferite de George Enescu. Dispare în Pomerania, în anul 1945, odată cu invazia sovietică; fusese internat într-un ospiciu în timpul administrației germane. Unul dintre concertele proiectului „Musica Suprimata” îi va fi dedicat în întregime.

Se intenționează organizarea, în anul ce vine, a unui concert comemorativ prilejuit de împlinirea unui secol de la evenimentele tragice ale genocidului împotriva armenilor.

Întregul proiect este susținut de fundații și organizații din Germania, din Austria; este găzduit de instituții de cultură din România, de persoane particulare care împărtășesc ideea libertății de conștiință, a libertății de expresie în cultură, în artă.

Parteneri Romania literara

